

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

СОМОВ ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 338.439: 658.012.32

**ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНОЇ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Донбаському державному технічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Припотень Володимир Юрійович,
Донбаський державний технічний університет,
завідувач кафедри менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук
України, заслужений діяч науки і техніки України
Загорський Володимир Степанович,
Львівський регіональний інститут державного
управління Національної академії державного
управління при Президентові України, директор;

доктор економічних наук, доцент
Лазаренко Дмитро Олександрович,
Донбаський державний педагогічний університет,
завідувач кафедри обліку і аудиту.

Захист відбудеться «27» серпня 2014 року о 9-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.04. в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112.

Автореферат розісланий «25» липня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.С. Кайтанський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема визначення економічної стратегії має наріжне значення для тривалого ефективного функціонування підприємств. Від того, наскільки адекватно вона вирішується, залежить економічний розвиток будь-якої комерційної організації. В Україні розвиток систем ринкового господарювання та посилення тиску глобалізації змушує вітчизняні підприємства впроваджувати досвід застосування інструментів стратегічного менеджменту. Важливо виділити найбільш цінне в теорії та практиці стратегічного управління та на цій основі розробити такі прийоми та методи, що враховують особливості промислового виробництва та зміни умов конкуренції на ринку. На жаль, на сьогодні більшість українських харчових підприємств не мають позитивного досвіду активних стратегічних дій у конкурентній боротьбі.

Проблема стратегічного розвитку підприємств харчової промисловості в Україні ускладнюється загальним спадом виробництва, зниженням конкурентоспроможності підприємств та їх продукції, недостатністю капітальних інвестицій та підприємницьких ініціатив. Однак без узгодження підприємницьких, управлінських та інвестиційних складових господарської діяльності не можливо розробити та реалізувати загальну стратегію подальшого розвитку підприємств. У зв'язку з цим створення системи стратегічного розвитку стало найважливішою умовою подальшого існування харчових підприємств.

Вагомий внесок у вивчення питань стратегічного управління та розвитку зробили такі зарубіжні вчені-економісти: Д.А. Аакер, Г. Азоев, І. Ансофф, Б. Вернерфельт, Р.М. Грант, Г. Джонсон, П. Дойль, В.С. Катькало, Д. Колліс, Ф. Котлер, Ю.М. Лапигін, О.М. Люкшинов, Г. Мінцберг, С. Монтгомрі, М. Петераф, Г. Пізано, М. Портер, С.К. Прахалад, Р. Ренделл, К. Скулес, А.Дж. Стрінкленд, Д. Тіс, А.А.Томпсон, Е.А. Уткін, Л. Фаей, Р.А. Фатхутдінов, Г. Хемел, А. Чандлер та інші. Серед вітчизняних учених проблемами стратегії займалися: Т.О. Безземельна, І.М. Герчикова, П.Л. Гордієнко, В.С. Загорський, І.А. Ігнат'єва, О.Р. Кривицька, Д.О. Лазаренко, В.І Ляско, М.М. Мартиненко, Г.В. Осовська, В.М. Порожня, Т.А. Примак, В.Ю Припотень, О.Л. Фіщук, З.Є. Шершньова та інші.

Однак, при всій важливості проведених досліджень низка положень щодо стратегічного управління розвитком харчових підприємств, залишаються невизначеними та потребують подальшого дослідження. Відсутні методи визначення стратегії організації, які узгоджено враховують динамічні організаційні здібності та ринкові чинники. Потребує подальшого дослідження механізм впливу умов конкуренції на стратегію. Не обґрунтовано систему стратегічного розвитку підприємства на основі положень ресурсного підходу до стратегії.

Науково-теоретична та практична значущість зазначених проблем зумовила вибір теми, актуальність і цільову спрямованість дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати, теоретичні положення та висновки дисертації були одержані при виконанні досліджень у межах наукової теми Донбаського державного технічного університету: «Дослідження механізмів формування стратегії інноваційного розвитку потенціалу підприємства з урахуванням взаємодії ендогенних та екзогенних чинників» (номер державної реєстрації 0113U002550) та наукової теми Запорізької державної інженерної академії: «Організація стійкого функціонування підприємства на основі розробки моделі антикризового управління» (номер державної реєстрації 0109U000652). Внесок автора полягає в обґрунтуванні впливу чинників на стратегічний розвиток харчових підприємств та розробці механізмів адаптації стратегії організації до умов конкуренції на ринку.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій з формування адаптивної системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості.

Для досягнення поставленої мети були поставлені та вирішені такі завдання:

- дослідити та розвинути теоретичні засади стратегічного управління розвитком підприємств харчової промисловості;
- розвинути понятійно-термінологічний апарат менеджменту у частині уточнення змісту поняття «адаптивна економіко-управлінська стратегія» стосовно підприємств харчової промисловості;
- систематизувати чинники, що впливають на вибір економіко-управлінської стратегії харчових підприємств;
- обґрунтувати дію механізму трансформації форм доходів у процесі стратегічного розвитку харчових підприємств;
- розробити концепцію адаптивної стратегії розвитку харчових підприємств;
- удосконалити систему стратегічного розвитку підприємств харчової промисловості на основі положень динамічної ресурсної концепції;
- обґрунтувати методичні підходи до формування стратегії харчового підприємства;
- розробити процедуру оцінки та відбору інвестиційних заходів для забезпечення розвитку харчових підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси стратегічного управління розвитком підприємств харчової промисловості.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти формування адаптивної системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості.

Методи дослідження. Теоретичною й методологічною базою дослідження стали діалектичний метод пізнання, економічні закони і категорії, нормативно-правові та методичні документи, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених із загальної економічної теорії, проблем стратегічного управління підприємствами на напрямів його удосконалення.

У процесі дослідження було застосовано такі методи: системно-функціональний (узагальнено теоретико-методологічні аспекти стратегії підприємств), системного аналізу, індукції та дедукції (встановлено зміст поняття «локальна стратегія підприємства», «загальна економічна стратегія підприємства»), класифікації (систематизація видів стратегій підприємств, систематизація методів визначення стратегії за ресурсним підходом), абстрактно-логічний (відпрацьовано методичні підходи до формування напрямів удосконалення стратегічного розвитку підприємств), діалектичний (розглянуто еволюцію об'єкта дослідження протягом останніх років, виявлено шляхи та резерви його подальшого розвитку), економіко-статистичний (проаналізовано сучасний фінансово-економічний стан підприємств харчової промисловості), порівняльного аналізу та рядів динаміки (порівняно фактичні дані звітного періоду та попередніх років, виявлено зміни показників і параметрів функціонування об'єкта дослідження в часі), економіко-математичного моделювання (формування моделі комплексного оцінювання економічної стратегії харчових підприємств), графічний (наочне подання результатів досліджень) тощо.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, дані Державної служби статистики України, звітні дані підприємств харчової промисловості, наукові праці провідних вчених з досліджуваної проблеми.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій з формування адаптивної системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості.

Наукова новизна найважливіших результатів дослідження полягає у наступному:

вперше:

- розроблено концепцію адаптивної стратегії, яка інтегровано розкриває процес розвитку харчового підприємства шляхом узгодженого формування стійких конкурентних переваг за трьома локаціями господарської діяльності: на ринку активів, всередині організації та на ринку її кінцевої продукції;

удосконалено:

- систему стратегічного розвитку підприємств харчової промисловості на основі положень динамічної ресурсної концепції, а саме: виділено три основні групи динамічних здібностей, розвиток яких пов'язаний з окремими умовами конкуренції на ринку та механізмами утворення доходів харчових підприємств;

- методичні підходи до формування стратегії харчового підприємства, які враховують особливості та характер впливу невизначеності, екзогенних та ендогенних чинників на компоненти системи стратегічного розвитку;

- процедуру оцінки та відбору інвестиційних заходів для забезпечення розвитку харчових підприємств, яка враховує параметри базової моделі вибору стратегії (варіацію та рівень рентабельності операційної діяльності підприємства) та дозволяє визначити найбільш доцільні напрямки розвитку внутрішніх складових організації;

дістали подальший розвиток:

- понятійно-термінологічний апарат менеджменту у частині уточнення змісту поняття «адаптивна економіко-управлінська стратегія» стосовно підприємств харчової промисловості, що пропонується розуміти як взаємоузгоджену за цільовими можливостями товарного ринку інтеграцію механізмів формування стійких конкурентних переваг локальних стратегій, що забезпечує накопичення джерел генерації відповідних форм доходів;

- дослідження теоретичних засад стратегічного управління розвитком підприємств харчової промисловості, яке розглядається на ресурсному, товарному ринку та у сфері організаційних трансформаційних процесів ресурсів у продукт;

- систематизація чинників, що впливають на вибір економіко-управлінської стратегії харчових підприємств у внутрішньому (стратегічні ресурси та організаційні здібності) та зовнішньому (конкуренти, споживачі, невизначеність) середовищах;

- обґрунтування дії механізму трансформації форм доходів в процесі змін умов конкурентного середовища та рівня організаційних здібностей харчових підприємств у стратегічній перспективі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретико-методичних розробок та практичних рекомендацій щодо формування адаптивної системи стратегічного розвитку харчових підприємств органами влади різних рівнів при розробці державних, галузевих і регіональних стратегічних програм, у діяльності підприємств і організацій харчової промисловості, у процесі підготовки фахівців.

Розробки автора використано в практичній діяльності Департаменту агропромислового розвитку Черкаської обласної державної адміністрації (довідка № 11-25/156 від 22.04.2014 р.); ПАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» Миколаївської області (довідка №102/01 від 14.03.2014 р.); ТОВ АФ "Прогрес" Харківської області (довідка № 121 від 22.01.2014 р.); у навчальному процесі Донбаського державного технічного університету (довідка № 1316-21 від 17.06.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Всі наукові результати, викладені в дисертації і винесені на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертаційної роботи. Науковий зміст основних результатів дослідження та їх практичне застосування обговорювалися на науково-практичних конференціях: III Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки» (Луганськ, 2007 р.), II Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми формування нової економіки XXI століття» (Дніпропетровськ, 2009 рік), V Міжнародна науково-практична конференція «Альянс наук: вчений вченому» (м. Дніпропетровськ, 2010 рік), I Міжнародна науково-практична конференція «Модернізація та суспільний розвиток економіки країни» (Сімферополь, 2013 р.); Міжнародна науково-

теоретична конференція молодих вчених і студентів «Менеджмент та маркетинг: сучасні глобальні виклики» (Донецьк, 2013 р.).

Публікації. Теоретичні і практичні результати дисертаційного дослідження, висновки і пропозиції автора відображено у 15 публікаціях, в т.ч. у 8 статтях у наукових фахових виданнях. Загальний обсяг публікацій – 4,3 умовн. друк. арк., які всі належать особисто авторові.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 249 сторінок, із них 187 сторінок основного тексту. Робота містить 23 таблиці, 20 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел налічує 239 найменувань і займає 24 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади формування адаптивної системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості**» досліджено: розвиток наукових поглядів на сутність стратегії підприємства, систему розвитку підприємства за ресурсною концепцією стратегічного управління, методичний інструментарій ресурсного підходу до стратегічного управління підприємствами харчової промисловості.

Дослідження змісту поняття «стратегія» засвідчило відсутність його загальноприйнятого визначення. Аналіз складових терміну дозволив виділити 14 характерних властивостей даного управлінського феномену. Встановлено, що для визначення стратегії організації використовується еkleктичний підхід без системного пояснення взаємодії складових терміну.

Економічне призначення стратегії полягає в отриманні вищої за середній рівень норми прибутку, що забезпечується генерацією різних типів доходів. Управлінська мета стратегії зосереджена на формуванні стійких конкурентних переваг, які є ринковою основою для отримання доходу. За системним підходом стратегія повинна поєднувати не тільки економічний та управлінський результат, але й джерела на «вході» та механізми використання стійких конкурентних переваг «всередині» системи стратегічного управління підприємством (рис. 1)

Під управлінсько-економічною стратегією організації пропонується розуміти узгоджену взаємодію джерел, механізмів формування та застосування стійких конкурентних переваг для отримання відповідних форм доходів. Запропонована система цілісно розкиває економіко-управлінський механізм взаємодії структурних складових стратегії будь-якого рівня ієрархії та функціональної спрямованості.

Результати аналізу наукових підходів до розуміння видів стратегій засвідчують, що: по-перше, класи та види стратегій у своїх механізмах реалізації передбачають стійкі конкурентні переваги; по-друге, способи набуття та використання конкурентних переваг залежать від умов конкуренції; по-третє, виокремлюються стратегії для внутрішнього та зовнішнього середовищ організації; по-четверте, стратегія повинна передбачати керовану адаптацію та

взаємоузгодження внутрішніх організаційних складових до змін у зовнішньому середовищі.

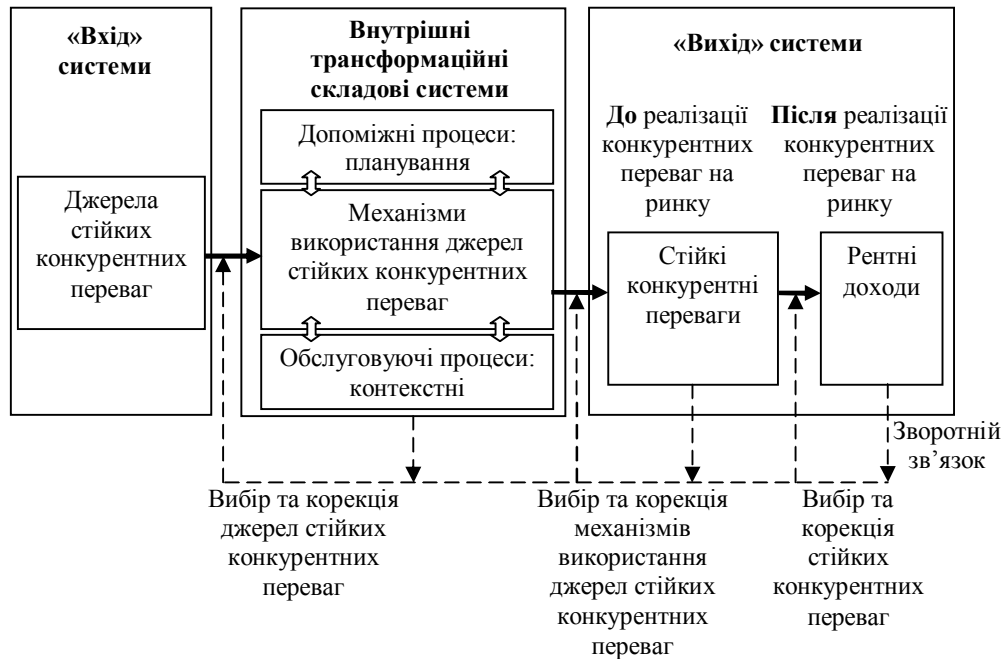

Рис. 1. Структура відкритої системи терміну «стратегія»

Оскільки умови конкуренції впливають на спосіб конкуренції, виокремлено три складових конкурентного середовища підприємств харчової промисловості, для кожної з яких формуються відповідні види конкурентних переваг. Харчове підприємство конкурує не менше, ніж у трьох локаціях конкурентного середовища: на ринку ресурсів за найбільш цінні джерела та види ресурсів (активів), у локації конкуренції з ефективності організаційної трансформації ресурсів у продукцію та на ринку товарної продукції за можливість ефективного збуту.

У зв'язку з виділенням трьох локацій конкурентного середовища доцільним є виділення відповідних їм видів локальних стратегій: ресурсної, трансформаційної та товарної. Для локальних ресурсних стратегій стійка конкурентна перевага є наслідком залучення більш ефективних ніж у конкурентів ресурсів та/або їх джерел. Для трансформаційних локальних стратегій конкурентна перевага виникає внаслідок формування, розвитку більш ефективних ніж у конкурентів функціональних та управлінських організаційних здібностей до процесів трансформації ресурсів у продукт. Товарні локальні стратегії передбачають використання позиціонування для оптимального узгодження вже сформованих конкурентних переваг організації до ринкових можливостей товарного ринку.

Адаптивна економіко-управлінська стратегія харчового підприємства являє собою взаємно узгоджену за цільовими можливостями товарного ринку інтеграцію механізмів формування стійких конкурентних переваг локальних

стратегій, що забезпечує накопичення джерел генерації відповідних форм доходів.

За логікою формування конкурентних переваг та господарських результатів у формі доходу запропоноване розуміння стратегії найліпше розкривається з позиції ресурсного підходу до стратегічного управління. За ресурсного підходу до стратегії пріоритет у формуванні конкурентних переваг надається організаційним чинникам: цінним ресурсам та організаційним здібностям.

У відповідності до диференціації загального конкурентного середовища на три локації виділено загальну здатність харчового підприємства до ведення бізнесу, яка формується внаслідок інтеграції організаційних здібностей власника по залученню цінних ресурсів (активів) на ринку ресурсів (активів), організаційних здібностей менеджменту до оптимізації процесів трансформації ресурсів у харчову продукцію та організаційних здібностей до підприємництва з ідентифікації можливостей ринку та їх ризикованого використання.

Стратегія харчового підприємства повинна бути спрямована на формування стійких конкурентних переваг у кожній сфері конкуренції та їх взаємне узгодження в межах загальної організаційної здібності до ведення бізнесу.

Реконфігурація та модернізація організаційних здібностей необхідні внаслідок дії конкурентів, які знижують вагомість конкурентних переваг, та ідентифікації сприятливих можливостей ринку. Конкретні інноваційні заходи організації здатні забезпечити тільки тимчасову конкурентну перевагу. За таких умов стійкість конкурентної переваги організації в цілому може бути забезпечена процесом постійного оновлення та розвитку окремих конкурентних переваг.

Формулювання стратегії організації за ресурсним підходом передбачає декілька аналітичних етапів, які можуть бути зведені до ідентифікації головних ресурсів та здібностей; оцінки ресурсів та здібностей; формулювання стратегічних рекомендацій з управління ресурсами та здібностями.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що інструментарій ресурсного підходу до стратегії представлений аналітичними дескриптивними концептуальними моделями та логічними схемами, які потребують експертних оцінок на етапі забезпечення вхідними даними або в процесі безпосереднього застосування моделей. Як наслідок, існує значна залежність ефективності методів від рівня експертної думки фахівців. Досліджені моделі обслуговують один із етапів формулювання стратегії за ресурсним підходом. Виділені дві групи моделей, які призначені для формулювання стратегії на рівні бізнес-підрозділу та на рівні корпорації. На корпоративному рівні вирішуються проблеми диверсифікації, підтримки розвитку здібностей бізнес-підрозділів, розповсюдження ефективних здібностей в межах всієї корпорації. На рівні бізнес-підрозділу відбувається ідентифікація та оцінка стратегічних активів.

На основі аналізу та систематизації методів ресурсного підходу до стратегії доведено необхідність у розробці способу формулювання стратегії на основі концепції динамічних здібностей. Метод повинен базуватися на оцінці

системної та комплексної взаємодії організаційних здібностей, які охоплюють три сфери конкуренції: з ефективності внутрішніх трансформаційних процесів підприємств (менеджерські здібності до оптимізації трансформаційних процесів на підприємстві); з ефективного залучення стратегічно цінних активів на ринку ресурсів (розпорядницькі здібності власника цінних активів); з ефективною ідентифікації та використання можливостей ринку кінцевої товарної продукції організації (підприємницькі здібності). За результатами стратегічного аналізу повинні надаватися рекомендації щодо стратегії на рівні окремого підприємства або бізнес-підрозділу корпорації з розвитку пріоритетної групи організаційних здібностей.

У другому розділі «Оцінка чинників впливу на формування стратегій розвитку харчових підприємств» проведено аналіз впливу соціально-економічних та галузевих чинників на стратегії розвитку харчових підприємств, здійснено оцінку впливу ендогенних чинників на стратегії розвитку харчових підприємств, досліджено стратегічний вплив організаційних ресурсів та здібностей на економічний стан харчових підприємств

Незважаючи на збільшення виробництва продукції харчової промисловості в останні роки, його обсяг в Луганській області все ще не досяг рівня 1990 року. Темпи приросту обсягів виробництва харчової продукції в Луганській області менші від загальнодержавних показників.

Аналіз впливу соціально-економічних чинників державного та регіонального рівня засвідчив, що ендогенні чинники значно впливають на розвиток підприємств харчової промисловості. Динаміка змін економічної ситуації в Луганській області в цілому узгоджується із загальним трендом розвитку країни. Погіршенням основних показників діяльності господарства області мало місце у 2008-2009 та у 2012 роках внаслідок впливу світової економічної кризи. Область має значний рівень промислового, людського та ресурсного потенціалу, але ефективність його використання є низькою.

Внаслідок того, що упродовж тривалого періоду значна кількість підприємств харчової промисловості залишається збитковими та низькорентабельними, а основними джерелами інвестицій є власні кошти підприємств, то значно зростає рівень фізичного та морального зносу їх основних фондів. Сформувався негативний дисбаланс між рівнем доданої вартості виробництва у харчовій промисловості та рівнем інвестування, яке не забезпечує його розширеного відтворення, знижує рівень інноваційної активності підприємств.

Аналізом ресурсів та організаційних здібностей підприємств харчової промисловості Луганської області, були охоплені найбільш стратегічно важливі підприємства: ВАТ «Коровай»; ЗАТ «Луганський м'ясокомбінат»; ВАТ «Луганськмлин»; ЗАТ «Кондитерська фабрика «АВК»; ТОВ «Злагода-Луганськ»; ТОВ Макаронна фабрика Мілам; ЗАТ «Луганський лікеро-горілчаний завод «Луга-Нова».

У процесі дослідження проаналізовані чинники зовнішнього оточення згідно схеми PEST-аналізу (табл. 1). Встановлено, що найбільш вагомими чинниками макросередовища виступають чинники державної політики:

державна програма приватизації, державне регулювання діяльності підприємств, зокрема обмеження у ціноутворенні, використанні прибутків, інвестиційній діяльності.

Серед ринкових чинників виділено зменшення потенційних ринків, що призвело до ліквідації низки харчових підприємств та скорочення фізичних обсягів випуску продукції. В умовах скорочення ринку найбільші конкуренти переваги мають великі підприємства галузі.

Таблиця 1

PEST-аналіз для харчових підприємств Луганської області

P	Політичні	E	Економічні
-	Неефективна державна політика приватизації.	-	Тривала неплатоспроможність більшості споживачів харчових підприємств.
-	Державне регулювання господарської діяльності харчових підприємств.	-	Зменшення потенційного ринку збуту.
-	Обмеження підприємств в їх цінній політиці.	-	Неконкурентний характер перерозподілу замовлень на продукцію та послуги.
-	Обмеження підприємств в їх інвестиційній діяльності.	-	Недостатні обсяги інвестицій.
S	Соціальні	T	Технологічні
-	Деформація ринку праці: зменшення кількості кваліфікованих робітників.	-	Старіння та значне зношення техніко-технологічної бази виробництва.
-	Низька оцінка суспільством привабливості праці.	-	Низький рівень впровадження інновацій в технологію виробництва та малий обсяг інноваційної продукції.
-	Рівень заробітної плати для кваліфікованих та некваліфікованих робітників нижчий, ніж у інших галузях області.	-	Входження на ринок закордонних виробників.
		-	Техніко-технологічні переваги великих харчових корпорацій.

Впродовж років незалежності вплив держави на харчову промисловість поступово зменшувався, натомість зростав вплив вертикально інтегрованих корпорацій. Концентрація в приватних руках найбільш ефективних підприємств даних галузей, сформувала неконкурентні процеси ціноутворення, перерозподілу замовлень. Слід зазначити незбалансованість структури господарства регіону та необхідність переорієнтації діяльності харчових підприємств на інші галузі та товарні ринки.

Дія соціальних чинників пов'язана з низькими економічними можливостями підприємств забезпечувати високий рівень заробітної плати, сприятливі умови праці, сучасне виробниче обладнання.

В цілому чинники зовнішнього середовища харчових підприємств впливають негативно на їх сталий економічний розвиток. Не створюються умови для підприємницької активності та інвестиційної діяльності, які є необхідними для формування конкурентних переваг та стратегічного розвитку.

Спільними недоліками діяльності харчових підприємств є відсутність власної стратегії або довготермінової програми розвитку та недостатнє фінансування інноваційно-інвестиційних напрямків діяльності. Потенційні можливості до використання організаційних фінансових здібностей

підприємств вичерпані. Головна причина незадовільних показників ліквідності та платоспроможності полягає у низькій ефективності операційної діяльності підприємств, дохідність якої не може підтримувати на належному рівні процеси фінансування розширеного розвитку.

Узгодження впливу чинників різного рівня на господарські результати підприємств засвідчує: по-перше, більшість харчових підприємств не сформували стійких та ефективних здібностей до підприємницької діяльності та здібностей власника до розпорядження майном; по-друге, внаслідок слабких та неефективних здібностей на підприємства значно впливають екзогенні чинники; по-третє, бюрократичні, політичні та економічні обмеження інвестиційної, операційної та підприємницької діяльності формують організаційні здібності до неефективної господарської діяльності в сучасних ринкових умовах господарювання.

У третьому розділі «Механізми формування адаптивної системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості» досліджено взаємозв'язок механізмів стратегічного розвитку харчових підприємств з ринковими та ендогенними чинниками, удосконалено механізми прийняття стратегічних рішень щодо економічного розвитку підприємств харчової промисловості, розроблено механізми реалізації адаптивної стратегії розвитку підприємств харчової промисловості.

В результаті дослідження обґрунтовано доцільність розмежування впливу груп чинників на стратегію харчового підприємства за пріоритетністю та спрямованістю дії. Ринкові чинники пропонується розглядати, як такі, що формують загальні умови конкуренції на ринку та опосередковано впливають на стратегію підприємства. Ринкові чинники задають загальні обмеження на ефективні способи конкурентної боротьби. Пріоритет важливості надається організаційним чинникам, які безпосередньо впливають на стратегію шляхом використання організаційних здібностей, здатних забезпечувати формування конкурентних переваг та їх стійкість до впливу чинників невизначеності у тимчасово стабільних умовах конкуренції на ринку.

Стратегічна модель організації повинна враховувати три види впливу на стратегію харчового підприємства: 1) дію ендогенних чинників, які безпосередньо впливають на організацію та побічно на конкурентів; 2) екзогенний вплив конкурентів на організацію, коли вона змушена адаптуватися до дій конкурентів або до можливих дій конкурентів; 3) екзогенний вплив інших чинників на всіх суб'єктів ринку, який має невизначений або частково невизначений характер.

Розроблено методичний підхід, який заснований на використанні трьох чинників: інтенсивності конкуренції на ринку, що враховує умови конкуренції на ринку; рентабельності учасників ринку, що враховує рівень ефективності стратегій організацій; та варіації норми рентабельності, яка виступає мірою сформованості сталих організаційних здібностей адаптуватися до умов невизначеності середовища організації загалом. Ступінь впливу екзогенних та невизначених чинників на стійкість ефективної діяльності організації має зворотну залежність до рівня сформованості організаційних здібностей.

Включення в тривимірну матрицю чинника інтенсивності конкуренції показує, що: по-перше, чинники невизначеності діють на всіх учасників ринку та, по-друге, поведінка організацій може бути структурована в залежності від співвідношення форм рентних доходів, притаманних умовам конкуренції та типу організаційних здібностей.

З позиції стратегічного управління кінцевий економічний результат господарської діяльності організації слід розглядати як сукупність доходів в різних формах. Доход пов'язує внутрішні організаційні здібності та ринкову позицію підприємства. Цей взаємозв'язок передбачає обмежену кількість можливих типових сценаріїв розвитку виходячи з типових шляхів зміни форм доходу та наявності джерел доходів на рівні підприємства, характерних для кожного сценарію.

У дисертації проведено оцінку фактичних стратегій за допомогою запропонованої моделі аналізу стратегічних організаційних здібностей підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Показники оцінки рівня стратегічних організаційних здібностей харчових підприємств Луганської області

Підприємства	Середній річний рівень рентабельності операційної діяльності, %	Коефіцієнт варіації рентабельності і операційної діяльності за модулем, %	Інтенсивність конкуренції на галузевому ринку в регіоні, частка одиниці	Позиція підприємства у конкурентній боротьбі за рівнем інтенсивності конкуренції
1. ВАТ «Коровай»	-4,2	292,12	0,98798	1,0181
2. ЗАТ «Луганський м'ясокомбінат»	1,99	194,9	0,98798	0,9912
3. ВАТ «Луганськмлин»	-3,55	324,7	0,98798	1,0016
4. ЗАТ «Кондитерська фабрика «АВК»	15,05	19	0,98798	0,8817
5. ТОВ «Злагода-Луганськ»	-17,53	45,96	0,98798	1,1633
6. ТОВ Макаронна фабрика Мілам (ТОВ МФМілам)	-3,99	205,75	0,98798	1,0639
7. ЗАТ «Луганський лікєро-горілочний завод «Луга-Нова»	6,76	116	0,98798	0,9836

Встановлено, що присутня значна варіація операційної рентабельності більшості досліджуваних підприємств, яка свідчить про значний вплив зовнішніх чинників на діяльність підприємств, а відтак про не сформованість стійких організаційних здібностей. Позитивну дію факторів ринкового середовища підприємства не здатні використовувати в більшості випадків.

Встановлено, що середній рівень інтенсивності конкуренції на локальному продовольчому ринку Луганської області близький до одиниці

(0,98798). Це засвідчує насиченість ринку, надлишок пропозиції та перерозподіл часток ринку між існуючими конкурентами на користь більш ефективних. Загалом для більшості підприємств характерне взаємопроникнення та насиченість ринку за типовими для них товарами та послугами.

Спираючись на рівень інтенсивності конкуренції, рівень операційної рентабельності та показник її варіації можна стверджувати, що на підприємствах № 1, 2, 3, 5, 6 та 7 здійснюється неефективна підприємницько-інноваційна діяльність, що не дає змогу сформуванню доходу в формі ренти Шумпетера за даного стану ринку. Найбільш оптимальною стратегією для даної групи підприємств буде спеціалізація на окремих сегментах ринку на яких є конкурентні переваги та вихід на нові товарні ринки поза межі існуючої номенклатури продукції. В умовах обмежених інвестицій перевагу необхідно надавати продукції, яка може бути виготовлена вже на наявному обладнанні.

Для харчових підприємств головним напрямом маркетингової діяльності повинна стати ліквідація необізнаності потенційних споживачів в їх можливостях та продукції. Необхідним допоміжним заходом є ведення активної маркетингової діяльності з просування продукції на споживчому ринку.

Для забезпечення обраного напрямку підтримки розвитку організаційних здібностей харчових підприємств розроблено систему відбору інвестиційних заходів, яка враховує параметри базової моделі вибору стратегії: варіацію та рівень рентабельності операційної діяльності підприємства. Даний підхід дозволяє визначити найбільш доцільні напрямки розвитку внутрішніх складових організації та забезпечити ефективний відбір відповідних інвестиційних заходів.

Параметрами оцінки проектів виступають величина приросту рентабельності операційної діяльності підприємства та коефіцієнт варіації приросту рентабельності. Для даних параметрів існують наступні обмеження: розмір математичного очікування операційної рентабельності з урахуванням впливу проектів повинен дорівнювати або бути більшим за рівень наявного математичного очікування значення рентабельності операційної діяльності; коефіцієнт варіації приросту рентабельності операційної діяльності повинен дорівнювати, або бути меншим за наявну величину варіації рентабельності операційної діяльності.

При виконанні обох обмежень досягається стабілізація результатів господарської діяльності, що свідчить про формування стійких організаційних здібностей, та відбувається підвищення ефективності господарської діяльності, яке віддзеркалює підвищення рівня розвитку організаційних здібностей.

Для оцінки проектів застосовується сценарний метод, який передбачає оптимістичний, найбільш вірогідний та песимістичний сценарії. За кожним із сценарієм на основі експертних оцінок мінімального та максимального рівня можливого ефекту із застосуванням нормального закону розподілу формуються сукупність можливих варіантів ефективності із заданим інтервалом.

Розподіл за оптимістичним та песимістичним сценаріями задається відповідними зміщеннями до максимальних та мінімальних значень показника. Відповідно задається асиметричність кривої нормального розподілу вправо та вліво.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення важливого наукового і практичного завдання формування адаптивної системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості. Отримані наукові результати дають можливість зробити висновки теоретичного, методичного та прикладного характеру:

1. На основі аналізу наукової літератури українських та зарубіжних учених з'ясовано, що стратегічний розвиток підприємств є основою їх тривалого функціонування в ринкових умовах. Економіко-управлінське призначення стратегії організації полягає у забезпеченні формування, утримання та оновлення конкурентних переваг, здатних генерувати, збільшувати та захищати потоки доходів.

2. В процесі дослідження встановлено, що кожна організація конкурує не менше, ніж у трьох локаціях конкурентного середовища: на ринку ресурсів за найбільш цінні джерела та види ресурсів, у локації конкуренції з ефективності організаційної трансформації ресурсів у продукцію та на ринку товарної продукції за можливість ефективного збуту. Під загальною економіко-управлінською стратегією підприємства харчової промисловості пропонується розуміти взаємоузгоджену за цільовими можливостями товарного ринку інтеграцію механізмів формування стійких конкурентних переваг локальних стратегій, що забезпечує накопичення джерел генерації відповідних форм доходів. Екзогенні чинники формують загальні обмеження та умови конкуренції на ринку для всіх харчових підприємств. Безпосередньо на стратегію впливають організаційні складові, неоднорідність яких формує стійкі конкурентні переваги у окремих учасників ринку, внаслідок чого ті отримують підвищені прибутки.

3. Визначено, що збалансована стратегія розвитку харчового підприємства полягає у формуванні стійких конкурентних переваг за трьома сферами конкуренції, враховуючи системну та комплексну взаємодію організаційних здібностей трьох відповідних видів: менеджерських здібностей до оптимізації трансформаційних процесів на підприємстві, розпорядницьких здібностей власників капіталу до ефективного залучення стратегічно цінних активів на ринку ресурсів та підприємницьких здібностей до ефективного ідентифікації та використання можливостей ринку кінцевої товарної продукції. Взаємне узгодження стійких конкурентних переваг у різних сферах конкуренції досягається в межах загальної організаційної здібності до ведення бізнесу.

4. Встановлено, що в Луганській області склався дисбаланс між рівнем доданої вартості у харчовій промисловості та рівнем інвестицій, що в умовах значного зносу основних фондів сприяє занепаду та зниженню ефективності підприємств галузі. За низької прибутковості та збитковості господарської діяльності власні кошти харчових підприємств залишаються основним джерелом інвестицій, що значно звужує можливості їх стратегічного розвитку.

5. Аналіз стратегічних заходів харчових підприємств засвідчив відсутність власної стратегії або довготермінової програми розвитку та недостатнє фінансування інноваційно-інвестиційних напрямків діяльності. Ефективно розвиваються лише управлінські здібності до оптимізації виробництва та частково творчі здібності інженерно-технологічного персоналу. Розвиток ефективних здібностей до розпорядництва майном та до підприємництва блокується вищим корпоративним керівництвом. Підтримка поточної діяльності за рахунок фінансової оптимізації активів та пасивів підприємств себе вичерпала. Головна причина незадовільних показників ліквідності та платоспроможності полягає у низькій ефективності операційної діяльності підприємств, дохідність якої не може підтримувати на належному рівні процеси фінансування розширеного відтворення та стабільної операційної діяльності.

6. У результаті досліджень запропоновано методичні підходи до визначення стратегії підприємств харчової промисловості, які враховують положення ресурсної концепції щодо джерел, механізмів формування конкурентних переваг та відповідних доходів. Переваги даних підходів полягають у можливості узгоджено визначити напрям стратегічного розвитку з врахуванням динаміки умов конкуренції на ринку та забезпеченості підприємства організаційними здібностями та стратегічними ресурсами. За рівнем рентабельності визначається послідовність розвитку основних груп організаційних здібностей в межах загальної здібності організації до ведення бізнесу.

7. Для визначення напрямку стратегічного розвитку харчового підприємства розроблено метод, заснований на використанні елементів теорії ігор та положень динамічної ресурсної концепції. Для реалізації методу застосовано три чинники: інтенсивність конкуренції на ринку, яка враховує загальні умови конкуренції; рентабельність учасників ринку, яка демонструє рівень економічної ефективності організаційних здібностей у стратегічній діяльності підприємств; варіація норми рентабельності, яка виступає мірою сформованості організаційних здібностей адаптуватися до умов невизначеності та ринкової конкуренції.

8. В роботі запропоновано систему відбору інвестиційних заходів, яка метод узгоджена з параметрами базової моделі вибору стратегії та використовує показники варіації та рівня рентабельності операційної діяльності підприємства. Комплексне застосування методу визначення стратегії та системи відбору інвестиційних заходів дозволяє визначити найбільш доцільні

напрямки розвитку внутрішніх складових організації та забезпечити ефективний відбір відповідних інвестиційних заходів.

9. В результаті проведеного аналізу характеристик розвитку харчових підприємств визначено підприємства, що мають найбільший потенціал до розвитку. За існуючих умов конкуренції та обмеженнях у свободі господарської діяльності таким підприємствам доцільно зосередитися на активізації маркетингової діяльності та на заходах із залучення цінних стратегічних активів. Для забезпечення даних напрямків розвитку обґрунтовані заходи, що дозволяють підвищити рівень рентабельності операційної діяльності та знизити показник її варіації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Сомов Д.О. Трансформація сутності стратегії в розвитку управлінської думки / Д.О.Сомов, Г.І.Гайко // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Випуск 242: В 4 т. – Т.1. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 127-134. – *(Особистий внесок автора: досліджено ретроспективу становлення сутності поняття стратегії в розвитку управлінської думки).*

2. Сомов Д.А. Системний підхід в розвитку концепції стратегічного управління організацією / Д.О.Сомов // Вісник економічної науки України. Науковий журнал. – 2008. – №2 (14). – С. 146-149.

3. Сомов Д.О. Дослідження характеру впливу маркетингу на соціально-економічний розвиток суспільства / Д.О.Сомов, М.Г.Білопольський // Схід. Аналітично-інформаційний журнал. – № 2 (93) березень-квітень, 2009. – С. 46-49. – *(Особистий внесок автора: проаналізовано вплив маркетингу на рівень соціально-економічного розвитку суспільства).*

4. Сомов Д.О. Розвиток методологічного інструментарію забезпечення процесу формування стратегії організації / Д.О.Сомов // Схід. Аналітично-інформаційний журнал. – № 1 (101) січень-лютий, 2010. – С. 16-19.

5. Сомов Д.А. Развитие основных направлений ресурсного подхода в теории стратегического управления организацией / Д.О.Сомов // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2011. – Т. 3. – С. 151-157.

6. Сомов Д.О. Вплив підходів стратегічного управління на формування основних завдань суб'єкта господарювання / Д.О.Сомов, А.М.Ткаченко // Вісник економічної науки України. Науковий журнал. – 2012. – № 1 (21). – С. 172-175. – *(Особистий внесок автора: досліджено та узагальнено вплив підходів до стратегічного управління підприємством на реалізацію його основних цілей).*

7. Сомов Д.А. Ресурсный подход к формированию экономических результатов стратегии организации / Д.А.Сомов // Економіка і організація управління. Збірник наукових праць. – 2012. – № 2. – С. 98-104.

8. Сомов Д.О. Особливості комплексної взаємодії чинників стратегічного розвитку підприємства / Д.О.Сомов // Бізнес-Інформ. Науковий журнал. – 2013. – № 5. – С. 272 - 277.

Матеріали конференцій:

9. Сомов Д.А. Разработка методов определения стратегии организации / В.Ю.Припотень, Д.А.Сомов // Актуальні питання менеджменту в сучасних умовах: збірка статей IV всеукраїнської наукової конференції, (25-28 квітня 2005 р.). – Донецьк: ДонНТУ, 2005 – С.374-377.

10. Сомов Д.А. Внутренний потенциал организации как основа определения стратегии / Д.А.Сомов // Динаміка наукових досліджень 2005: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, (20-30 червня 2005 р.) Том 12. Маркетинг та менеджмент. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 49-51.

11. Сомов Д.А. Определение стратегии на основе оценки внутреннего потенциала организации / Д.А.Сомов // Сучасні проблеми управління: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, (29-30 листопада 2005 р., м. Київ). – К.: ВПІ ВПК «Політехніка», 2005. – С. 344-345.

12. Сомов Д.А. Основополагающие элементы устойчивого развития в рыночных условиях / Д.А.Сомов // Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки: матеріали III-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, (21-23 березня 2007 рік) – Луганськ: Східноукраїнський національний університет ім. В.Даля, 2007 р. – С. 430 – 431.

13. Сомов Д.О. Перешкоди та можливості реалізації корпоративної стратегії організації в умовах глобалізації / Д.О.Сомов // Проблеми формування нової економіки XXI століття: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 груд.: В 5 т. – Т. 2. – Дніпропетровськ: Біла К.О., 2009. – С. 104-108.

14. Сомов Д.А. Применение ресурсно-ориентированного подхода для формирования стратегии организации / Д.А.Сомов // Альянс наук: вчений вченому: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 лютого 2010 р.: В 5 т. – Т. 4: Макро- та мікроекономіка: питання і відповіді у деталях. – 2010. – С. 42-46.

15. Сомов Д.А. Развитие предприятия на основе ресурсного подхода к стратегии / Д.А.Сомов // Менеджмент та маркетинг: сучасні глобальні виклики: матеріали I Міжнародної науково-теоретичної конференції молодих учених і студентів «». – В 2-х томах. – Т.1: Менеджмент. – Донецьк: ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», 2013. –С.270-272.

АНОТАЦІЯ

Сомов Д.О. Формування адаптивної системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами

економічної діяльності). – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2014.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій з формування адаптивної системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості.

Уточнено зміст поняття «адаптивна економіко-управлінська стратегія» стосовно підприємств харчової промисловості. Досліджено теоретичні засади стратегічного управління розвитком підприємств харчової промисловості. Здійснено систематизацію чинників, що впливають на вибір економіко-управлінської стратегії харчових підприємств. Обґрунтовано дію механізму трансформації форм доходів в процесі змін умов конкурентного середовища та рівня організаційних здібностей харчових підприємств у стратегічній перспективі.

Розроблено концепцію адаптивної стратегії, яка інтегровано розкриває процес розвитку харчового підприємства шляхом узгодженого формування стійких конкурентних переваг за трьома локаціями господарської діяльності: на ринку активів, всередині організації та на ринку її кінцевої продукції.

Удосконалено систему стратегічного розвитку підприємств харчової промисловості на основі положень динамічної ресурсної концепції. Обґрунтовано методичні підходи до формування стратегії харчового підприємства. Запропоновано процедуру оцінки та відбору інвестиційних заходів для забезпечення розвитку харчових підприємств.

Ключові слова: стратегія, підприємства харчової промисловості, сталі конкурентні переваги, доход, рентабельність, цінні ресурси, організаційні здібності.

АННОТАЦИЯ

Сомов Д.А. Формирование адаптивной системы стратегического управления предприятиями пищевой промышленности. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 - экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). - Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2014.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методических основ и разработке практических рекомендаций по формированию адаптивной системы стратегического управления предприятиями пищевой промышленности.

В работе проведен анализ теоретико-методических и научно-практических аспектов процессов стратегического управления экономическим развитием пищевого предприятия.

В диссертации исследовано влияние факторов макросреды на развитие предприятий пищевой промышленности в Луганской области, проведена оценка влияния факторов мезосреды и оценка внутренних организационных

составляющих развития предприятий, во взаимосвязи с основными показателями их финансового состояния.

Показано, что низкие показатели рентабельности и неудовлетворительное финансовое состояние предприятий связаны с неразвитостью организационных способностей собственника к распорядительству и подавлением процессов формирования предпринимательских организационных способностей. Предприятия не способны формировать устойчивые конкурентные преимущества.

Научная новизна диссертационного исследования заключается в обосновании теоретико-методических основ и разработке практических рекомендаций по формированию адаптивной системы стратегического управления предприятиями пищевой промышленности.

Разработана концепция адаптивной стратегии, которая интегрировано раскрывает процесс развития пищевого предприятия путем согласованного формирования устойчивых конкурентных преимуществ по трем локациям хозяйственной деятельности: на рынке активов, внутри организации и на рынке ее конечной продукции.

Усовершенствована система стратегического развития предприятий пищевой промышленности на основе положений динамической ресурсной концепции, а именно: выделены три основные группы динамических способностей, развитие которых связано с отдельными условиями конкуренции на рынке и механизмами образования доходов пищевых предприятий.

Обоснованы методические подходы к формированию стратегии пищевого предприятия, учитывающие особенности и характер влияния неопределенности, экзогенных и эндогенных факторов на компоненты системы стратегического развития. Для определения направления стратегического развития пищевого предприятия разработан метод, основанный на использовании элементов теории игр и положений динамической ресурсной концепции. Для реализации метода применено три фактора: интенсивность конкуренции на рынке, которая учитывает общие условия конкуренции; рентабельность участников рынка, которая демонстрирует уровень экономической эффективности организационных способностей в стратегической деятельности предприятий; вариация нормы рентабельности, которая выступает мерой сформированности организационных способностей адаптироваться к неопределенности и рыночной конкуренции.

Предложена процедура оценки и отбора инвестиционных мероприятий для обеспечения развития пищевых предприятий, которая учитывает параметры базовой модели выбора стратегии (вариацию и уровень рентабельности операционной деятельности предприятия) и позволяет определить наиболее целесообразные направления развития внутренних составляющих организации.

Получил дальнейшее развитие понятийно-терминологический аппарат менеджмента в части уточнения содержания понятия «адаптивная экономико-

управленческая стратегия» в отношении предприятий пищевой промышленности, которое предлагается понимать, как взаимосогласованную по целевым возможностям товарного рынка интеграцию механизмов формирования устойчивых конкурентных преимуществ локальных стратегий, которая обеспечивает накопление источников генерации соответствующих форм доходов.

Получили развитие исследования теоретических основ стратегического управления развитием предприятий пищевой промышленности, которое рассматривается на ресурсном, товарном рынке и в сфере организационных трансформационных процессов ресурсов в продукт.

Осуществлена систематизация факторов, влияющих на выбор экономико-управленческой стратегии пищевых предприятий во внутреннем (стратегические ресурсы и организационные способности) и внешнем (конкуренты, потребители, неопределенность) средах.

Обосновано действие механизма трансформации форм доходов в процессе изменений условий конкурентной среды и уровня организационных способностей пищевых предприятий в стратегической перспективе.

Практическое значение полученных результатов заключается в возможности использования теоретико-методических разработок и практических рекомендаций по формированию адаптивной системы стратегического развития пищевых предприятий органами власти различных уровней при разработке государственных, отраслевых и региональных стратегических программ, в деятельности предприятий и организаций пищевой промышленности, в процессе подготовки специалистов.

Ключевые слова: стратегия, предприятия пищевой промышленности, устойчивые конкурентные преимущества, доход, рентабельность, ценные ресурсы, организационные способности.

SUMMARY

Somov D.O. Forming of adaptive system of strategic management of enterprises of the food industry. - Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 - economics and management (economic activity). - Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2014.

The thesis is devoted to the substantiation of the theoretical and methodological bases and practical recommendations for the design of adaptive formation of strategic management of enterprises of the food industry.

Clarified the concept of "adaptive management of Economics and Strategy" in relation to the food industry. The theoretical principles of strategic management of development of the food industry. Done systematization of the factors influencing the choice of economic and management strategies of food companies. Proved the mechanism of transformation of forms of income during the changes of the

competitive environment and the level of organizational skills of food enterprises in a strategic perspective.

The concept of an adaptive strategy that reveals the development of integrated food business by forming a coherent sustainable competitive advantage in the three locations of economic activities: market assets within the organization and in the market of the final product.

The system of strategic development of the food industry on the basis of dynamic resource concept. Methodical approach to strategy formation food business. A procedure for evaluation and selection of investment activities for the development of food enterprises.

Keywords: strategy, food processing, steel, competitive advantages, revenue, profitability, valuable resources, organizational capabilities.

